

MINISTERSTWO ROLNICTWA
i ROZWOJU WSI

AGENCJA
RYNKU ROLNEGO

INSTYTUT
EKONOMIKI ROLNICTWA
i GOSPODARKI
ŻYWNOŚCIOWEJ

NR
18

RYNEK RZEPAKU

stan i perspektywy

ISSN 1231-269X

**RAPORTY
RYNKOWE**

LISTOPAD 2000

Raporty są finansowane przez
AGENCJĘ RYNKU ROLNEGO
 oraz
INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA I GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ

Spis treści

REASUMPCJA

- I. Uwarunkowania makroekonomiczne
- II. Produkcja rzepaku – *E. Rosiak*
- III. Obroty rzepakiem – *E. Rosiak*
- IV. Handel zagraniczny surowcami i produktami oleistych – *W. Dzwonkowski*
- V. Produkcja i sytuacja finansowa przemysłu tłuszczowego – *J. Bielecki, E. Wąsiewicz*
- VI. Ceny detaliczne i spożycie tłuszczów roślinnych – *E. Rosiak*
- VII. Sytuacja na światowym rynku nasion oleistych i olejów roślinnych – *J. Burakiewicz*

**Przy publikowaniu fragmentów raportu oraz informacji i danych liczbowych
 prosimy o podanie źródła.**

Raport przygotowano w Zakładzie Badań Rynkowych IERiGŻ
 Świętokrzyska 20, 00-950 Warszawa
 Kierownik Zakładu – prof. dr hab. Jan Małkowski, tel.: 827-36-64

AUTORZY:

dr inż. Ewa Rosiak

• IERiGŻ •

Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 595

Jan Bielecki

• IERiGŻ •

Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 516

dr inż. Jan Burakiewicz

• IERiGŻ •

Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 595

mgr Wiesław Dzwonkowski

• IERiGŻ •

Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 616

mgr Elżbieta Wąsiewicz

• MRiRW •

Tel.: (0 22) 623-20-11

mgr inż. Teresa Zdziarska

• IERiGŻ •

Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 440

Raport zatwierdziła w dniu 24.10.2000 r. Rada Rolniczych Analiz Ekonomicznych w składzie:
 Zdzisław Adamczyk, Marian Brzóska (sekretarz), Tadeusz Chrościcki, Eugeniusz Gorzelak, Teresa Jabłońska-Urbaniak, Wojciech Józwiak,
 Ryszard Kreft, Ewa Król-Pol, Jan Małkowski, Krzysztof Mateńko, Bożena Nowicka, Roman Urban, Maria Zwolińska (przewodnicząca).
 Kolejny raport wydany będzie w czerwcu 2001 r.

W serii Raporty Rynkowe w najbliższym czasie ukąą się:

1. Rynek mleka /19/ • listopad 2000,
2. Rynek owoców i warzyw /17/ • listopad 2000,
3. Rynek cukru /18/ • grudzień 2000,
4. Popyt na żywność /1/ • grudzień 2000,
5. Handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi /12/ • grudzień 2000,
6. Rynek środków produkcji i usług dla rolnictwa /19/ • marzec 2001,
7. Rynek pasz /9/ • kwiecień 2001,
8. Rynek ziemniaka /19/ • kwiecień 2001,
9. Rynek drobiu i jaj /19/ • maj 2001,
10. Rynek mięsa /20/ • maj 2001,
11. Rynek zbóż /20/ • ma 2001,
12. Rynek rzepaku /19/ • czerwiec 2001,
13. Rynek ziemi rolniczej /4/ • czerwiec 2001.

POPYT NA ŻYWNOSĆ

Od grudnia 2000 roku rozpoczynamy systematyczne publikowanie raportu dotyczącego wyłącznie popytu na żywność. Raport zawierał będzie dokładną informację o dotychczasowych i przewidywanych kierunkach rozwoju popytu na podstawowe grupy produktów spożywczych. Autorzy zaprezentują w nim szczegółową analizę aktualnego poziomu i struktury konsumpcji żywności w Polsce oraz determinujących ją czynników i warunkowań o charakterze makro- i mikroekonomicznym.

REASUMPCJA

Po dwóch kolejnych latach wysokiej (przekraczającej 1 mln ton) produkcji rzepaku w Polsce, w roku 2000 r. nastąpiło znaczące jej obniżenie. Tegoroczne krajowe zbiory rzepaku i rzepiku, według nieostatecznego szacunku GUS, wyniosły 884,6 tys. ton i były niższe o 247,2 tys. ton (o 21,8%) niż w roku ubiegłym i o 29,5 tys. ton (o 3,5%) niższe niż średnie zbiory uzyskane w latach 1994-1998. Spadek zbiorów nastąpił głównie w wyniku zmniejszenia powierzchni zasiewów, gdyż plony rzepaku niewiele odbiegały od ubiegłorocznych.

Wstępnie szacuje się, że rzepak zebrano z 436,8 tys. ha (14,9% tej powierzchni stanowił rzepak jary), tj. z powierzchni o 108,5 tys. ha (o 19,9%) mniejszej niż w roku ubiegłym, lecz o 28,3 tys. ha (o 6,9%) większej niż średnia w latach 1994-1998. Redukcja areалу uprawy rzepaku (ozimego o 15,8% – do poziomu 372 tys. ha i jarego o 36,9% – do 65 tys. ha) spowodowana została znaczącym pogorszeniem opłacalności jego produkcji w relacji do zbóż.

Plony rzepaku ocenia się na 20,3 dt/ha, tj. o 0,5 dt/ha (o 2,4%) poniżej uzyskanych w 1999 r. i o 0,6 dt/ha (o 2,9%) poniżej średnich z lat 1994-1998. Nieco gorsze plony są rezultatem głównie niekorzystnych warunków agrometeorologicznych, jakie panowały od połowy kwietnia (susza glebowa), chociaż w wielu województwach niższe też było zużycie środków plonotwórczych.

Spadek produkcji i podaży rzepaku wywołał wzrost jego cen. Przeciętne ceny skupu rzepaku (standaryzowanego i niestandaryzowanego) w III kwartale 2000 r. wyniosły 815 zł/t i były o ok. 30% wyższe niż przed rokiem. Wzrost cen rzepaku spowodował poprawę opłacalności jego produkcji. Jednakże relacja cen rzepak: pszenica w dalszym ciągu kształtowała się na zbyt niskim poziomie, który nie zapewniał porównywalnej opłacalności obu kierunkom produkcji. W lipcu i sierpniu br. relacja cen rzepak: pszenica (bez dopłaty) wynosiła 1,62:1 wobec 1,42:1 w tym samym okresie ubiegłego roku. W tej sytuacji nie nastąpiły prawdopodobnie znaczące zmiany w powierzchni zasiewów rze-

paku ozimego pod przyszłoroczne zbiory.

Według wstępnego szacunku autorów rzepak ozimy pod zbiory 2001 r. zasiano na ok. 380-390 tys. ha, tj. na powierzchni zbliżonej lub niewiele większej od ubiegłorocznej. Jeżeli wegetacja rzepaku w sezonie 2000/01 przebiegać będzie w warunkach przeciętnych, a w szczególności nie nastąpi mroźna i bezśnieżna zima, to plony rzepaku, przy planowanym w większości województw nieco większym zużyciu nawozów mineralnych (na co wskazuje stopniowa poprawa relacji cen produktów rolnych do nawozów), mogą kształtować się na poziomie nie niższym niż średnia z ostatniego trzylecia i wynieść nie mniej niż 21 dt/ha. Przy założeniu, że nie zmieni się także znacząco areal uprawy rzepaku jarego, zbiory rzepaku (ozimego i jarego) w 2001 r. wg wstępnej prognozy wyniosą ok. 950-970 tys. ton i będą o 7-10% większe niż w roku poprzednim. Przy tym poziomie produkcji przewaga popytu nad podażą na krajowym rynku rzepaku będzie mniejsza niż w roku bieżącym. Z wstępnej prognozy wynika, że po przyszłorocznych zbiorach producenci za 1 tonę rzepaku standaryzowanego (oczyszczonego i osuszonego) mogą otrzymać ok. 850-900 zł, a za rzepak surowy (wprost z kombajnu) o 5-10% mniej.

Zasoby krajowe (zapasy początkowe + produkcja) nasion rzepaku u progu sezonu 2000/01 wyniosły 917 tys. ton i były o jedną czwartą mniejsze niż przed rokiem. Mimo znacząco niższych zasobów krajowych rzepaku, lecz przy założeniu, że jego eksport będzie stanowił niewiele ponad 3% produkcji, a import wyniesie 50 tys. ton, można przewidywać, że przemysł tłuszczowy w sezonie 2000/01 przerobi 823 tys. ton tego surowca, tj. o 3% więcej niż w sezonie 1999/2000. Produkcja surowego oleju rzepakowego będzie o 10 tys. ton wyższa niż w sezonie poprzednim i wyniesie 340 tys. ton, zaś produkcja śrut rzepakowych wzrośnie o 13 tys. ton i osiągnie wielkość 470 tys. ton. Przewidywany jest też dalszy wzrost produkcji tłuszczów roślinnych, głównie olejów.

Po osłabieniu dynamiki rozwoju przemysłu tłuszczowego w latach 1998-1999 i wyraźnym pogorszeniu jego wyników finansowych, sytuacja tego sektora w I półroczu 2000 r. uległa niewielkiej poprawie. Przemysł tłuszczowy odzyskał zdolność generowania zysków, lecz jego płynność finansowa była w dalszym ciągu bardzo niska. Mimo poprawy niektórych wskaźników ekonomicznych, kondycja finansowa przemysłu tłuszczowego jest trudna.

W 2000 r., w porównaniu z rokiem poprzednim, ujemne saldo obrotów handlu zagranicznego w sektorze oleistych prawdopodobnie zwiększy się o 46% i wyniesie 285 mln USD. Pogłębienie deficytu w obrotach oleistymi będzie skutkiem niskiej krajowej produkcji rzepaku. W ślad za tym nastąpi niemalże 11-krotny spadek eksportu rzepaku – do 31 tys. ton wobec 336 tys. ton w 1999 roku. Niższy też będzie eksport śrut rzepakowej (o 20%) i tłuszczów roślinnych – olejów (o 64%) i margaryn (o 29%). Jednocześnie wzrośnie import surowców i produktów oleistych, z wyjątkiem margaryn. Import nasion oleistych zwiększy się do ok. 85 tys. ton (o 45%), śrut oleistych do 911 tys. ton (o 6%) i olejów roślinnych do 210 tys. ton (o 2%). Natomiast import margaryn będzie prawdopodobnie o 35% niższy niż w roku poprzednim i wyniesie 17 tys. ton.

Przewiduje się, że do końca 2000 r., a także w I półroczu 2001 r., z uwagi na wzrost kosztów surowców dla przemysłu tłuszczowego, szczególnie rzepaku, dynamika cen tłuszczów roślinnych ulegnie niewielkiemu przyspieszeniu. W 2000 r. średnioroczny wzrost cen tłuszczów roślinnych będzie jednakże zbliżony lub niewiele wyższy niż w roku poprzednim. W okresie grudzień 1999 – grudzień 2000 nie przekroczy on zarówno wzrostu cen żywności, jak i poziomu inflacji.

Prognozowane zmiany na rynku tłuszczów roślinnych pozwalają oczekiwać, iż konsumpcja tłuszczów roślinnych w Polsce w 2000 r. (wg danych bilansowych) wzrośnie do 18,6 kg w przeliczeniu na 1 mieszkańca wobec 17,8 kg w 1999 r. i będzie sta-

nowić 62% całkowitego spożycia tłuszczów.

W sezonie 2000/01 światowa produkcja roślin oleistych osiągnie rekordowy poziom 306,4 mln ton i będzie o 2,8% wyższa niż w sezonie poprzed-

nim. Wzrośnie światowa produkcja soi do 169,6 mln ton (o 8,1%), lecz obniży się produkcja rzepaku do 38,6 mln ton (o 8,9%), słonecznika do 24,3 mln ton (o 8,2%) i pozostałych oleistych. Zwiększy się również do 86,5 mln ton (o 4,1%) produkcja olejów ro-

ślinnych. Relacje podaż / popyt będą bardziej zrównoważone na rynku olejów roślinnych niż nasion oleistych. Relatywnie niskie ceny olejów mogą utrzymać się do końca czerwca 2001 r., tj. do momentu pojawienia się prognoz dotyczących zbiorów oleistych.

SUMMARY

In the year 2000 following two years of good crops (exceeding 1 mill tons) a decline in rapeseed production occurred in Poland. According to preliminary estimations of the Central Statistical Office (CSO) rapeseed crops totalled 884,6 thousand tons and were lower than in the previous year by 247,2 thousand ton (by 21,8%) and by 29,5 thousand tons (3,5%) than the average calculated for the period of 1994-1998. Hence rapeseed yield reminded close to those observed last year the decline in crops reflected mainly a contraction of rapeseed area.

According to the preliminary estimates rapeseed has been harvested from the area of 436,8 thousand ha (of which 14,9% ha was contributed by spring varieties), i.e. from the area lower by 108,5 thousand ha or 19,9% as compared to the last year but higher than the average in the period of 1994-1998 by 28,3 thousand ha or 6,9%. Reduction of rapeseed area (winter varieties by 15,8% to 372 thousand ha winter varieties area and spring varieties by 36,9% to 65 thousand ha resulted from significant deterioration in relative profitability of production versus cereals.

Rapeseed yields are estimated at 20,3 dt/ha, i.e. 0,5 dt/ha or 2,4% lower than in 1999 and 0,6 dt/ha or 2,9% lower than the average for the period of 1994-1998. This slight decline in yields mirrors mainly unfavourable weather conditions (a draught) that persisted since the middle April 2000 till the harvest. However the use of inputs in many provinces declined, which also curb rapeseed yields down.

Decline in rapeseed production and supplies led to increase in its prices. Procurement prices of rapeseed (standardised and not standardised) in the III quarter of 2000 averaged 815 PLN/t, which was 30% higher than a year ago. Rise of rapeseed prices resulted in increase in profitability of production. However price ratio rapeseed – grains still fluctuated at to low level that did not enhance profitability at a comparable level. The price ratio of rapeseed to wheat (without supplementary payment to the producer) in July and August 2000 amounted to respectively 1,62:1 versus 1,42:1 in the relevant period of the previous year. In these cir-

cumstances no significant improvement in rapeseed plantings for the harvest of 2001 can be expected.

According to preliminary estimation of the authors rapeseed plantings for the 2001 harvest totalled about 380-390 thousand ha, which would be slightly above than the area planted last year. If vegetation period in the 2000/01 season goes with average conditions (particularly if there is snow cover and moderate temperatures) and the use of fertilisers is slightly higher (indicated by improvement in price ratios between agricultural products and inputs) rapeseed yields would not fall below the average from last three seasons, i.e. would exceed 21 dt/ha. Having assumed no significant changes in the area planted of spring varieties, total rapeseed crop would amount next year to about 950-970 thousand tons (7-10% higher than this year). If this forecast is true rapeseed shortage on domestic market will decline. As it results from preliminary forecast rapeseed procurement prices for a standardised delivery (dried and cleaned seeds) would vary between 850 and 900 PLN/t and some 5-10% below it in case of raw seeds delivery (straight from a harvester).

Total domestic supplies (opening stocks plus production) of rapeseed at the beginning of the 2000/01 season declined by 25% as compared to the 1999/00 season and totalled 917 thousand tons. Besides remarkably lower supplies but assuming exports at the level of 3% of production and imports at 50 thousand tons, we predict crushings in the 2000/01 season at 823 thousand tons (3% higher than in the 1999/00 season). The production of rape oil and rape meal would then increase by 10 and 13 thousand tons as compared to the previous season to 340 and 470 thousand tons respectively. We also forecast the production of vegetable fats (mainly oils) increase further in the 2000/01 season.

Following decline in the development rate of fat industry over the period of 1998-1999 and remarkable deterioration of its financial results a slight improvement in the first half of the year 2000 was observed. The branch restored the ability to generate profits but financial liquidity was still at a very low

level. In spite of improvement in some economic indicators financial condition of fat industry is very difficult.

As compared to the previous year the negative balance of foreign trade in oilseeds in the year 2000 will probably increase by 46% to 285 mill USD, which would result from low level of domestic production. Following that rapeseed export would decline by 11 times to 31 thousand tons versus 336 thousand tons in 1999. Exports of rapemeal and vegetable fats (oils and margarine) are also expected to decline by respectively 20, 64 and 29%. Imports of rapeseed, rapemeal and vegetable oils would increase to about 85, 911 and 210 thousand tons or by 45, 6 and 2% respectively. On the other hand margarine import is expected to decline by 35% to 17 thousand tons.

Due to increase in raw material costs of fat industry the dynamics of vegetable fat prices by the end of the year 2000 and in the first half of the year 2001 is projected to negligibly increase. Average increase rate of the prices of vegetable fats in the year 2000 will be close or slightly higher than calculated for the previous year and over the period of December 1999 December 2000 should not exceed the index of food prices as well as the inflation rate.

Forecast changes in the market of vegetable fats allow to rise their forecast consumption in the year 2000 (according to balance sheet data) to 18,6 kg per capita versus 17,8 kg in 1999, which would contribute 62% of total fat intake.

World production of oilseeds in the 2000/01 season will reach a record level of 306,4 mill ton, which would be higher by 2,8% than in the previous season. World production of soybeans will increase by 8,1% to 169,6 mill tons which would offset decline in the production of rapeseed (by 8,9% to 38,6 mill tons), sunflower seed (by 8,2% to 24,3 mill tons) and other oilseeds. The relations between demand and supply would therefore be more balanced in the market of vegetable oils than in the market of oilseeds. Relatively low prices of vegetable oils may last by the end of June 2001 i.e. until new crop forecast is published.